

Update zenderonderzoek patrijs Ospel, 30 oktober 2020

Afgelopen winter hebben we in opnieuw patrijzen gevangen en gezenderd in het kader van het onderzoek naar het terreingebruik van onze Ospelse patrijzen. Hierbij een eerste impressie van onderzoeksjaar 2020.

28 patrijzen gezenderd

We hebben 2 patrijzen teruggevangen van de eerste onderzoeksperiode die liep van maart 2019 tot januari 2020. Deze twee vogels hebben een nieuwe zender gekregen. Daarnaast hebben we 26 nieuwe patrijzen gezenderd. Veel dank is weer verschuldigd aan Jan Biemans, Boena van Noorden, Frank Meeuwissen en Gerard Müskens voor de hulp bij het vangen.

Verliezen

We zijn in december 2019 begonnen met de 2e vangperiode. Door al in de winter te beginnen konden we in de 2e onderzoeksrunde ook een indruk krijgen van de winter- en voorjaarsverliezen in Ospel. Uit vele onderzoeken is bekend dat jaarlijks 40%-60% van de populatie verdwijnt c.q. sterft in de periode oktober-april. We zien dit ook terug in de tellingen die we al sinds 2014 in het 2500 ha grote onderzoeksgebied in Ospel uitvoeren. Vooral tijdens de paarvorming vanaf januari zijn patrijzen kwetsbaar. Om een partner en een territorium te verwerven zullen de vogels zich duidelijk moeten manifesteren met alle risico's van dien.

	<i>winterverlies</i>	<i>broedparen</i>	<i>totaal najaar</i>
2014		25	112
2015	46%	30	200
2016	69%	31	103
2017	44%	29	151
2018	46%	41	234
2019	51%	57	280
2020	49%	71	279

Winterverlies, broedparen en totaal aantal patrijzen in najaar in onderzoeksgebied Ospel (2500 ha).

Predatie

In de periode vanaf 3 februari t/m 30 maart 2020 zijn 7 van de 26 op dat moment gezenderde patrijzen gesneuveld, 4 hennen en 3 hanen. Twee hennen en alle drie de hanen zijn gepredeerd door een roofvogel, waarschijnlijk havik of sperwer. Eén hen is gepakt door een steenmarter. Deze marterachtige heeft inmiddels ook vaste voet aan de grond gekregen in Ospel. De drie gesneuvelde hanen waren allen jonge vrijgezellen, zwervend op zoek naar een partner. Ook nog eens alle drie afkomstig uit dezelfde patrijzenfamilie. Drie ongelukkige broers dus. De zevende gesneuvelde vogel was hen Anita, afkomstig uit de eerste

onderzoekperiode, die in perfecte conditie in januari nog is terug gevangen na het grootbrengen van maar liefst 15 kuikens in 2019. Bij haar konden we geen doodsoorzaak vaststellen. Een kwart van de op dat moment gezenderde patrijzen is dus in de territoriumfase gesneuveld. Zes van de zeven waren juvenielen uit 2019.

Tijdens de nestfase zijn vervolgens nog eens 7 patrijzen gesneuveld, 6 hennen en 1 haan. Allen gepredeerd op één hen na, die is op het nest in grasland doodgemaaid. De meeste hennen zijn waarschijnlijk gepredeerd door een marterachtige. De haan is rond uitkomstdatum gepakt door een roofvogel, waarschijnlijk een havik. De doodgemaaide hen en één gepredeerde hen waren overjarige vogels, de andere vijf waren juvenielen uit 2019.

Vooraf juvenielen en hennen sneuvelen

Van de totaal 14 gesneuveld patrijzen waren dus 11 jongen van het voorgaande seizoen en maar 3 overjarig. Ook blijkt uit deze cijfers waar het hanenoverschot bij patrijzen vandaan komt. Er sneuvelen 10 hennen en 4 hanen.

Van de resterende 14 overlevers waren er 7 overjarig. Zouden patrijzen die hun eerste levensjaar doorgekomen zijn meer kans maken op overleven dan de jonkies?

Van de 14 overlevers zijn 2 oude vogels - een koppel waarvan beide individuen gezenderd waren - spoorloos verdwenen. Bijzonder omdat van de ene op de andere dag van beiden elk spoor ontbreekt. Dat er één sneuvelt is te verwachten maar beide tegelijk? De resterende 12 zijn nog in leven en hopen we binnenkort weer terug te vangen om de bijna uitgewerkte zenders te vervangen.

Het spoorloos verdwenen oude koppel Wim en Marleen. (foto RvdW)

Patrijshaan Thijs (rechts) - de langst levende gezenderde vogel in Ospel - met hen Rianne2. Thijs is voor de eerste keer gezenderd op 11 april 2019, daarna op 3 januari 2020 teruggevangen en voorzien van een nieuwe zender en we hopen hem binnenkort weer terug te vangen voor zijn derde zender. Zijn hen Rianne2 hebben we dit voorjaar ook gezenderd. Zij is op het nest gepredeerd. Thijs is daarna stiefvader geworden bij een familie met 18 kuikens. En nog steeds aanwezig bij deze familie die nu nog uit ca 14 vogels bestaat. (foto RvdW)

Resultaat broedseizoen 2020

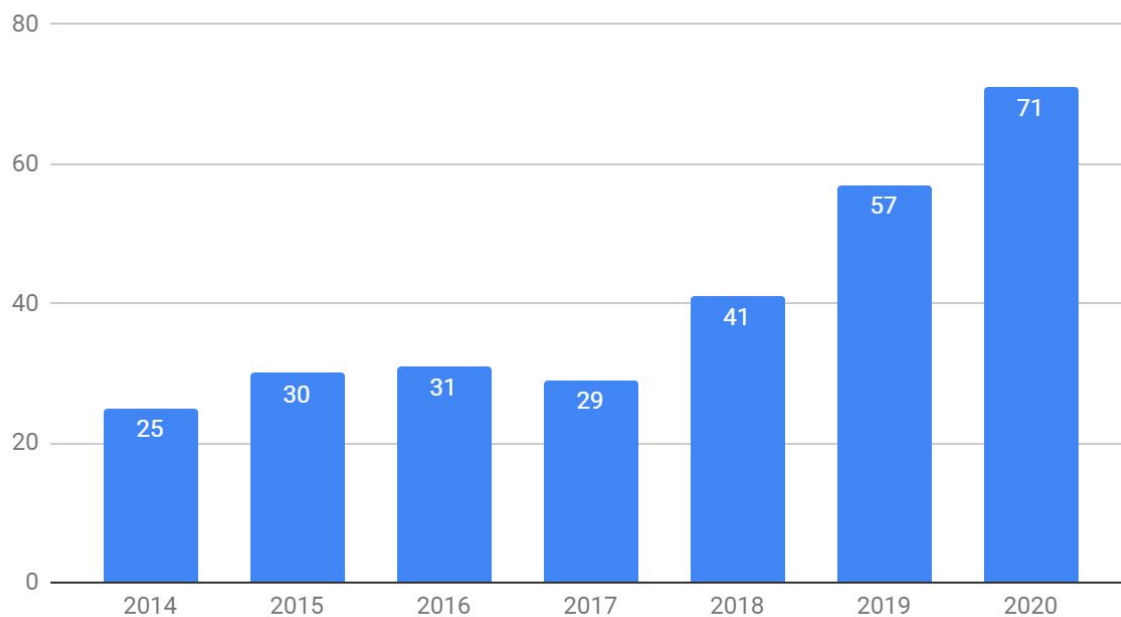
We hadden dit voorjaar opnieuw een stijging van het aantal broedparen. Waren het er in 2019 nog 57, dit jaar begonnen we met 71 broedparen. Ook hadden we een hoger percentage succesvolle broedparen, 45% nu, tegen 40% vorig jaar. Maar duidelijk minder kuikens per succesvol broedpaar. Het lijkt erop dat de hoge predatiedruk, die de weidevogels dit jaar behoorlijk parten speelde als gevolg van de ingestorte muizenpopulatie, ook effect heeft gehad op de overleving van patrijzenkuikens. De droge omstandigheden waren wel weer ideaal voor de patrijzen hoewel uitgerekend begin juni Ospel geteisterd werd door 2 enorme stortbuien. (13 juni 30 mm, 17 juni 70 mm).

Omgerekend naar alle broedparen zijn er in 2020 gemiddeld 2,8 kuikens per paar grootgebracht. Inclusief de verliezen onder de adulten is door dit broedsucces het aantal patrijzen in de loop van de zomer verdubbeld. Vorig jaar ging het om gemiddeld 3,8 kuiken per paar en een populatietoename in de zomer met een factor 2,5.

	winterverlies	broedparen	totaal najaar	juv augustus	juv/paar	najaar/voorjaar	paren succesvol	% succesvol
2014		25	112	62	2,5	2,2	10	40%
2015	46%	30	200	160	5,3	3,3	16	53%
2016	69%	31	103	79	2,5	1,7	10	32%
2017	44%	29	151	115	4	2,6	18	62%
2018	46%	41	234	179	4,4	2,9	23	56%
2019	51%	57	280	220	3,9	2,5	23	40%
2020	49%	71	279	198	2,8	2,0	32	45%

Ondanks winterverliezen die de laatste jaren variëren tussen 44%-69% is de populatie in Ospel flink gegroeid. Hoge winterverliezen horen nu eenmaal bij de dynamiek van patrijzenpopulaties. Patrijzen zijn de eendagsvliegen onder de vogels; veel nakomelingen maar een kort leven.

broedparen patrijs ospel

Jachttellingen

Vorig jaar hebben we in Ospel, naast de voorjaarstelling en de kuikentelling in augustus, een derde telmoment ingevoerd. Tijdens 4 jachtdagen op haas in oktober-november worden de kluchten en het aantal vogels per klucht geteld. Er wordt dan door de Ospelse jagers in verschillende groepjes van ca 4 mensen gejaagd waarbij op elke jachtdag ca 20%-30% van het onderzoeksgebied wordt afgezocht. Vorig jaar werden op de eerste 2 jachtdagen gemiddeld 106 patrijzen per dag geteld met een gemiddelde kluchtgrootte van 8,8 vogels.

Dit jaar werden op de eerste 2 jachtdagen gemiddeld 81 patrijzen geteld en was de gemiddelde kluchtgrootte 7,7.

Deze tellingen geven geen inzicht in het absolute aantal in de herfst maar wel een indicatie voor de trend in de herfststand.

<i>patrijzen gezien jacht 2019</i>	<i>totaal</i>	<i>gemidd. groeps-grootte</i>
19-10-2019	82	8.2
26-10-2019	130	9.3
gemiddeld per jachtdag	106	8.8

<i>patrijzen gezien jacht 2020</i>	<i>totaal</i>	<i>gemidd. groeps-grootte</i>
17-10-2020	96	7.4
24-10-2020	66	8.3
gemiddeld per jachtdag	81	7.7

In augustus 2020 leefden er 279 patrijzen in het Ospelse onderzoeksgebied. Dit zou voldoende moeten zijn om volgend voorjaar weer op een vergelijkbaar aantal koppels uit te komen. En hopelijk zelfs weer een paar meer. We blijven het nauwkeurig volgen.

Relatie met vogelakkers

Het gaat dus goed met de patrijzen in Ospel. Via het zenderonderzoek proberen we helder te krijgen hoe we maatwerk kunnen leveren via het ANLb beheer. De analyse van de locatiegegevens van de gezenderde patrijzen dit jaar moet nog plaatsvinden maar een eerste indruk is wel te geven.

Winterdekking

De patrijzen die gevangen en gezenderd zijn in de buurt van vogelakkers lijken deze in de winter vooral te gebruiken als vluchtdekking. De vogelakkers lijken daarmee de functie te hebben overgenomen van de vroeger alom aanwezige (stekel)struwelen in het landschap. Als er geen gevaar dreigt geven de patrijzen de voorkeur aan percelen met een lage rommelige begroeiing. Vooral maisstoppels met een gras- of graangroenbemester.

Broedlocaties

In het voorjaar verdelen de gevormde koppels zich over het landschap en we vonden bij de meeste vogelakkers wel een koppel patrijzen maar van de gezenderde hennen hebben we geen broedlocatie in een vogelakker vastgesteld. Wel is er een op nest gepredeerde ongezenderde patrijshen in een vogelakker gevonden. Deze hen was gepakt door een vos.

Net als vorig jaar waren bermen, perceelranden en graanpercelen favoriete nestlocaties. Het lijkt daarom raadzaam bij elke vogelakker een gedeelte met graan in te zaaien.

Weidevogelpercelen aantrekkelijk

We vonden deze zomer een opmerkelijke concentratie succesvolle patrijzenbroedparen rond de weidevogelgraslanden. Het gortdroge voorjaar was weliswaar funest voor de grutto's maar het lijkt er op dat de patrijzen juist garen spinnen bij de dorre hooilanden. Toen de kuikens uitliepen vanaf juni waren de graslanden goed begaanbaar en insectenrijk. In juli en augustus werden bij het maaien van de laatste hooilanden meerdere keren kwartels waargenomen. Waarschijnlijk hebben er dus ook kwartels succesvol gebroed in de ANLb graslanden.

Hoogtepunt

Absoluut hoogtepunt dit jaar in Ospel was het eerste succesvolle broedgeval van de grauwe klauwier in het agrarisch gebied. Jaarlijks broeden enkele paren in de rand van de Grootte Peel maar dit paar zat in een braamstruweeltje langs het prikkeldraad van een ANLb weidevogelperceel.

Verder worden in veel vogelakkers roodborsttapuit en grasmus als broedvogel vastgesteld. Ook bosrietzanger en geelgors zijn als broedvogel bij of in vogelakkers aangetroffen.

Het eerste broedpaar grauwe klauwier in het Ospelse agrarische gebied. De man - links op de paal - was 2 jaar eerder door ringer Boena van Noorden als nestjong in de Grootte Peel geringd. De 4 jongen zijn ook door Boena geringd en vervolgens succesvol uitgevlogen. (foto's Willy Ramaekers/Boena van Noorden)

Oases en kleinschaligheid

De vogelakkers blijken echte oases voor de natuur op het boerenland. Hoewel in Ospel de (nog resterende) kwaliteit van het omringende agrarisch gebied niet onderschat moet worden. De kleinschalige verkaveling die her en der nog aanwezig is zorgt voor randen en structuren die je in grootschalig ingerichte agrarische landschappen niet meer vindt. Het is te hopen dat de Ospelse kleinschaligheid behouden kan blijven en dat het concept vogelakkers in één of andere vorm een plaats kan krijgen in het toekomstige Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB). De Ospelse landbouwers laten zien dat het werkbaar is en een mooi en duidelijk meetbaar natuurresultaat oplevert.

Wordt vervolgd.

Met vriendelijke groet,

Willem Maris